

Äriseadustiku muudatustest juhatuse liikme tagasiastumise kohta

Eelmise aasta 15. novembril jõustus mitu äriseadustiku muudatust, mis muu hulgas puudutavad ka äriühingu ja juhatuse liikme vahelisi suhteid.

Mare Kingo
KPMG Baltics AS
õigusnõustaja
tel 6268 790
mkingo@kpmg.com

Kui enne eelmise aasta 15. novembrit võis juhatuse liige juhatusest tagasi astuda vaid mõjuval põhjusel, siis nüüd võib juhatuse liige tagasi astuda sõltumata põhjusest, teatades sellest enda ametisse määranud organile.

Enne seadusemuudatust võis juhatuse liige juhul, kui ta ei saanud ametist tagasiastumisest enda määranud organile teatada, esitada asjakohase avalduse äriregistri pidajale. Juhatuse liikme määranud organ ei pruukinud isegi teada, et juhatuse liige on avalduse äriregistri pidajale esitanud. Nüüd peab juhatuse liige kohalt tagasiastumiseks ise hoolitsema selle eest, et tema taganemise avaldus jõuab tema määranud organini (osani-keni, nõukogu olemasolul nõukoguni). Juhatuse liikme kohalt taganemine ei jõustu enne, kui avaldus on vastavale organile kätte toimetatud. Mis saab aga siis, kui juhatuse liige on küll teda valinud organile teatanud oma tagasiastumisest, kuid äriühing avaldust juhatuse liikme kande muutmiseks äriregistrile ei esita? Sellisel juhul võib endine juhatuse liige ise äriregistrit vastavast ebaõigest kandest teavitada, lisades tõendid selle kohta, et ta on ühingule tagasiastumisest teatanud ja ühing on selle tahteavalduse kätte saanud. Kui registripidaja teeb kindlaks kande ebaõigsuse, teatab ta sellest ühingule, kelle avalduse alusel

oleks tulnud kanne teha. Kui kahe nädala jooksul teatamisest ei ole kande tegemisele või parandamisele vastu vaieldud, teeb või parandab registripidaja kande ise.

Juhatuse liikmega lepingu sõlmimise vajalikkusest

Juhatuse liikme poolt oma ametiseisundist loobumine ei tähenda temaga sõlmitud lepingu automaatset lõppemist. Juhatuse liikmega sõlmitud lepingust tulenevad õigused ja kohustused lõpevad vastavalt lepingule. Juhatuse liige saab temaga sõlmitud lepingu üles öelda kas lepingus kokkulepitud tingimustel või võlaõigusseaduses käsunduslepingu kohta sätestatud alustel. Käsunduslepingu erakorraliseks ülesütlemiseks peab olema aga mõjuv põhjus (VÕS § 631). Seega eristatakse edaspidi selgelt juhatuse liikme ametist tagasiastumist, milleks ei ole vaja mõjuvat põhjust, ja juhatuse liikme kohustuste täitmiseks sõlmitud lepingu ülesütlemist, milleks on vajalik kas käsunduslepingu erakorraliseks ülesütlemiseks seaduses sätestatud mõjuv põhjus või lepinguline kokkulepe.

Juhatuse liikme tagasiastumine ei muuda tema ja äriühingu vahel sõlmitud lepingu sisu. Näiteks kui lepingu järgi peab juhatuse liige tagasiastumisel äriühingut informeerima vähemalt

kolm kuud ette, siis see kohustus kehtib juhatusel liikmel edasi, välja arvatud juhul, kui juhatuse liikmel on lepingu ülesõtmiseks võlaõigusseaduses sätestatud mõjuv põhjus. Kui juhatuse liige rikub oma lepingulist kohustust tagasiastumisest ette teatada, võib äriühing seaduse või lepingu alusel näiteks nõuda seeläbi tekitatud kahju hüvitamist.

Kui aga juhatuse liikmega lepingut sõlmitud pole, võib ta suvalisel ajal ja põhjusel juhatusest tagasi astuda. Äriühing võib sellisel juhul leida end olukorras, kus tal puudub seadusjärgne esindaja, tehinguid lepingupartneritega teha ei saa ning tagasiastunud juhatuse liikmelt kahju sisse nõuda samuti ei õnnestu. Seetõttu soovitame äriühingutel sõlmida juhatuse liikmega käsundusleping, milles lepitakse kokku teiste oluliste tingimuste hulgas juhatuse liikme poolt lepingu ülesõtmisel mõistlik etteteatamise aeg.

Äriseadustik sätestab küll juhatuse liikme kohustused, kuid tema õigused on äriühingu ja juhatuse liikme kokkuleppe küsimus. Seadus juhatuse liikme õigusi tema ja äriühingu vahelistes suhetes ei reguleeri. Juhatuse liikme seisukohalt on oluline, et lepingus oleks määratletud eelkõige tema õigu-

sed. Mõned juhatuse liikmed on olnud seisukohal, et parem on käsunduslepingu asemel vormistada tööleping, kuna töösuhe annab töötajale hoopis parema sotsiaalse kaitse.

Seega eristatakse edaspidi juhatuse liikme ametist tagasiastumist, milleks ei ole vaja mõjuvat põhjust, ja juhatuse liikme kohustuste täitmiseks sõlmitud lepingu ülesõtmist, milleks on vajalik kas käsunduslepingu erakorraliseks ülesõtmiseks seaduses sätestatud mõjuv põhjus või lepinguline kokkulepe.

Nii ajakirjanduses kui ka õiguskirjanduses ilmunud artiklites on korduvalt rõhutatud, et juhatuse liikme suhe äriühinguga ei ole tööõiguslik suhe. Seetõttu on juhatuse liikme ülesannete täitmiseks sõlmitud tööleping tühi- ja tühise töölepingu alusel juhatuse liikmel sarnast sotsiaalset kaitset nagu töötajal ikkagi ei ole. Eelkõige puudub see hüvitisi töösuhte lõppemisel, töötuskindlustust ja ravikindlustust.

Seetõttu on soovitatav sõlmida juhatuse liikmetega võlaõiguslik leping, täpsemalt käsundusleping, milles oleksid täpsemalt reguleeritud juhatuse liikme õigused, eelkõige talle makstav tasu, õigus puhkusele ja hüvitised juhatuse liikme tagasikutsumisel või tagasiastumisel.

Äriseadustik ei nõua juhatuse liikmele tema ülesannete täitmise eest tasu maksmist. Siiski võib juhatuse liikme käsunduslepingus kokku leppida juhatuse liikme ülesannete täitmise eest makstava tasu suuruse, mis üldreeglinas peaks olema mõistlikus vastavuses äriühingu majandusliku olukorraga. Juhatuse liikme tasu maksustamise osas tuleb silmas pidada, et selliselt tasult tuleb kinni pidada tulumaks ja maksta sotsiaalmaksu, kuid töötuskindlustusmaksuga juhatuse liikme tasu ei maksustata.

Soovitame kindlasti seadusemuudatustega tutvuda, et vältida juhatuse liikme tagasiastumisest äriühingule tulenevaid võimalikke ebameeldivusi, ja sõlmida juhatuse liikmega käsundusleping, mis käsitleb äriühingu ja juhatuse liikme vastastikuseid kokkuleppeid. •